บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบทภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนที่มีอยู่ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน สามารถใช้เพื่อการจัดธุรกิจชุมชน และเพื่อศึกษาการดำเนินธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนของหมู่บ้านแม่กะ ตำบลแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การสนทนา จากบุคคลต่างๆ ในชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำและชาวบ้านทั่วไป ในประเด็นที่ได้กำหนดไว้ และเข้าร่วมกิจกรรมในการประชุมของชาวบ้านและของผู้นำในหมู่บ้าน กิจกรรมงานบุญ งานประเพณี งานผลิตของชุมชน สิ่งที่ได้พบเห็นจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วม ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะๆ ว่าได้ตามประเด็นที่จะตอบคำถามเพียงพอหรือไม่เพียงใด และเพื่อสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นระยะ ๆ หากข้อมูลที่ได้ในประเด็นใดที่ยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบ วิเคราะห์อีกครั้ง จนครอบคลุมประเด็นทุกด้าน แล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาและการสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลจากการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บริบทั่วไปของหมู่บ้านแม่กะ

หมู่บ้านแม่กะ เป็นหมู่บ้านกึ่งชนบทกึ่งเมือง มีสถานที่ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่เหมาะต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม เพราะเป็นที่ราบลุ่มที่มีลำน้ำแม่แตงและลำห้วยแม่กะไหลผ่านหล่อเลี้ยงตลอดปี และอยู่พื้นที่อิทธิพลของลมมรสุมพัดผ่าน ทำให้มีฝนตกชุกตามฤดูกาล ประชากรมีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ หมู่บ้านแม่กะเป็นจุดศูนย์กลางของตำบลแม่แตง เป็นสถานที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่แตง สถานีอนามัยตำบลแม่แตง โรงเรียนระดับประถมบ้านแม่กะ และเป็นศูนย์กลางของการผลิตทางด้านการเกษตร คือ ใบยาสูบ และข้าว ทั้งระดับตำบลและอำเภอ การคมนาคมไปมาสะดวก เนื่องจากที่ตั้งหมู่บ้าน

อยู่ไม่ห่างตัวอำเภอมากนัก ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร ประชากรของหมู่บ้านส่วนใหญ่จบระดับการศึกษาภาคบังคับและมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อปี ลักษณะการดำรงชีวิตของประชากรบ้านแม่กะจะเกี่ยวข้องโยงใยถึงกันทั้งระดับหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เพราะต้องประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกันและสัมพันธ์กัน มีการประกอบพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกันอยู่เสมอ

2. ความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน

ประชากรของหมู่บ้านแม่กะมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของเครือญาติที่มีสายเลือดหรือผีเดียวกันและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวดองกัน โดยการแต่งงานกันทำให้มีความผูกพันที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ส่วนตัวและส่วนรวม ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นที่พึ่งพิงของชาวบ้านทั้งในเรื่องสังคม สุขอนามัย การศึกษา และทางด้านจิตวิทยา ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันศาสนากับสถาบันครอบครัวของชาวบ้านบ้านแม่กะ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ชาวบ้านมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ร่วมกันและเป็นอันเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาของชาวบ้านร่วมกันที่วัด ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี ความรักที่ดีต่อกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับบุคคลหรือองค์กรภายนอกชุมชน ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและผู้นำตามสถานภาพบทบาทต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู ข้าราชการอื่น ๆ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และผู้นำอื่น ๆ ได้เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีบทบาทของผู้ติดต่อประสานงาน ผู้ให้ความแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานพวกเดียวกันให้กับชาวบ้านที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กรภายนอก

3. ทุนที่เป็นปัจจัยในการผลิตของชุมชน

การผลิตของชุมชนจำเป็นต้องใช้ทุนเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งทุนที่ใช้มีหลายประเภท ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

ทุนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ

เป็นทุนประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่า สิ่งมีชีวิตสามารถพึ่งพาอาศัยอยู่ได้คือ ต้นไม้ พืช และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ทุนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ เป็นทุนพื้นฐานในการหล่อเลี้ยงชีวิตของมนุษย์ และใช้เป็นทุนเริ่มต้นในการผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัยที่เราเรียกว่าปัจจัยส่ง จากการที่มนุษย์

จำเป็นต้องใช้ทุนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต ตราบเท่าที่มนุษย์ยังอยู่ร่วมกับธรรมชาติของรุ่นลูกหลานในอนาคต และเพื่อให้คนรุ่นหลังต่อไปสามารถนำฐานทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นทุนในการดำรงชีวิตได้ต่อไปในอนาคต การรักษาดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจึงจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดสภาพของการพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างยั่งยืน

ทุนทางด้านวัตถุ

จากการศึกษาวิจัยพบว่าในชุมชนหมู่บ้านแม่กะ ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสังคมที่ช่วยเหลือกัน ร่วมแรงร่วมใจกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม ในด้านของส่วนรวมที่เป็นทั้งกิจกรรมของหมู่บ้านและของวัด มีการจัดการในการพัฒนาหมู่บ้าน วัด โดยการเสียสละร่วมกันของชาวบ้าน ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังปัญญา เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันของชาวบ้าน

ทุนทางด้านวัตถุของหมู่บ้านแม่กะ มีแหล่งที่มาทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชน ในรูปของสิ่งก่อสร้าง ถาวรวัตถุ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทรัพย์สินเงินทอง ที่ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันในการบริจาคสมทบทุนเพื่อเก็บไว้เป็นทุนในการพัฒนาหมู่บ้านในรูปอื่นต่อไป

ทุนทางสังคมวัฒนธรรม

ทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการวิจัยพบว่า ชาวบ้านบ้านแม่กะ มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติในด้านของการผลิตทางการเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน อาชีพที่หากินกับธรรมชาติเหล่านี้ได้สืบต่อเรียนรู้กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ ก่อให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำมาหาเลี้ยงชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและธรรมชาติที่ให้ไว้ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ ชาวบ้านจำเป็นต้องเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่อยู่กับธรรมชาติและเป็นหน้าที่ของสมาชิกของครอบครัวต้องร่วมกันทำตามและสืบทอดต่อจากพ่อ-แม่ ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ

ทุนทางองค์ความรู้สมัยใหม่

ความรู้สมัยใหม่ เป็นวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนที่เข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้สภาพทางสังคม เศรษฐกิจของชุมชนต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ กลไกที่สำคัญในการนำทุนทางองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ามาในชุมชน คือ ผู้นำในชุมชนและผู้นำที่มาจากภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเข้ามาในลักษณะของการอบรม เรียนรู้ และฝึกประสบการณ์ ทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน โดยการจัดขึ้นขององค์กรภาครัฐและเอกชน

ทุนทางกลุ่มองค์กรเครือข่าย

ชุมชนหมู่บ้านแม่กะ มีเครือข่ายองค์กรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและเครือข่ายองค์กรจากภายนอกเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้านในรูปของเครือข่ายวิชาการ ข้อมูล ความรู้ แรงงาน และเครือข่ายของแหล่งงบประมาณที่สนับสนุน ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้เริ่มจากการจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านขึ้นมาทำกิจกรรมร่วมกัน นอกเหนือจากกลุ่มเครือญาติที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และกลุ่มที่ได้รับความสนใจจากภาคราชการ คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมพัฒนาชุมชน ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาแนะนำอบรมให้ความรู้ในเรื่องอาหารและโภชนาการ และใช้การสนับสนุนงบประมาณทั้งที่เป็นเงินสดและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ สนับสนุนให้ข้อมูลและสถานที่ในการตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านเครือข่ายของเอกชนจะเป็นเครือข่ายทางวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตและการจำหน่าย ในส่วนของภาคเกษตรกรรมเครือข่ายทางภาครัฐและเอกชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมกับกลุ่มผู้ปลูกใบยาสูบและกลุ่มเจ้าของโรงบ่มใบยาสูบในระดับชุมชน เครือข่ายที่เกิดขึ้นคือ เครือข่ายระหว่างผู้ประกอบกิจกรรมโรงบ่มใบยาสูบกับลูกสวนที่ปลูกใบยาสูบส่งโรงบ่มใบยา

สรุปได้ว่า การอยู่ร่วมกันและมีวิถีชีวิตร่วมกันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประเพณี วัฒนธรรมร่วมกัน มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้เกิดการสั่งสมประสบการณ์และสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลานเพื่อให้การดำรงชีวิตที่มีการทำมาหากินกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเมื่อชุมชนได้มีความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนโดยการหลั่งไหลของวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาในชุมชน โดยกลไกของผู้นำ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบที่ผสมผสานของวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ากับวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะเดียวกันกลุ่มองค์กรและเครือข่ายของชุมชนและภายนอกชุมชนเป็นตัวผลักดันให้ทุนทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่นำมาพัฒนากิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายนอกและภายในชุมชน และตรงกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาองค์กรและชุมชน

4. รูปแบบการและดำเนินธุรกิจชุมชน

4.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบ

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบบ้านแม่กะ มีโครงสร้างของกลุ่มประกอบด้วย เจ้าของโรงบ่มใบยาสูบ (นายทุน) ลูกสวน และแรงงานรับจ้าง ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้ มีความสัมพันธ์

กันในเรื่องของการผลิตใบยาสูบคือ นายทุนที่เป็นเจ้าของโรงบ่มใบยาในหมู่บ้าน ได้รับโควต้าส่งใบยาสูบอบแห้งให้กับโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง โดยเฉลี่ยเตาละ 2500 กิโลกรัมต่อปี การปลูกใบยาสูบในแต่ฤดูกาล นายทุนมีลูกสวนของตนเองซึ่งเป็นผู้ปลูกใบยาสูบสดส่งให้โดยที่นายทุนเป็นผู้รับซื้อใบยาสูบสดในราคาประกัน และนายทุนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อเป็นทุนให้กับลูกสวน เช่น ที่ดินเพาะปลูก ลูกสวนสามารถที่ใช้ที่ดินของตนเองทั้งที่เป็นกรรมสิทธิ์ เช่า เป็นพื้นที่ปลูก หรือใช้ที่ดินของนายทุน ที่จัดหาให้เป็นพื้นที่ปลูกก็ได้โดยราคารับซื้อทั้งสองแบบมีความแตกต่างคือ ถ้าเป็นพื้นที่ของนายทุน ราคารับซื้อจะต่ำกว่าการใช้พื้นที่ของลูกสวนเอง เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีจำพวกยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช นายทุนเป็นผู้จัดหาให้โดยนายทุนไปจัดซื้อมาแล้วนำมาให้กับลูกสวนแต่ละรายไป ส่วนในเรื่องของแรงงานที่ใช้ในการปลูกใบยาสูบของลูกสวนๆ สามารถมาเบิกเงินสดจากนายทุนไปใช้จ่ายเป็นค่าจ้างแรงงาน ซึ่งปัจจัยในการผลิตใบยาสูบส่วนใหญ่นายทุนเป็นผู้จัดหาให้กับลูกสวนของตนเอง โดยทั้งนายทุนและลูกสวนได้ร่วมกันทำบัญชีรายรับ รายจ่ายต่างๆ ไว้ เมื่อถึงกำหนดฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต ลูกสวนต้องขายผลผลิตให้กับนายทุนของตนเองเท่านั้น ปัจจัยในการผลิตที่ลูกสวนได้รับจากนายทุน สามารถนำมาจัดการได้ 2 วิธี คือ วิธีที่ลูกสวนขายผลผลิตให้กับนายทุนโดยไม่หักค่าใช้จ่ายที่เบิกมาจากนายทุน จะได้ราคาผลผลิตต่อกิโลกรัมต่ำ วิธีที่ 2 ลูกสวนขายผลผลิตให้กับนายทุนโดยหักค่าใช้จ่ายที่นายทุนให้มา จะได้ราคาผลผลิตต่อกิโลกรัมสูงกว่าวิธีที่ 1

ในเรื่องของแรงงานในการผลิตใบยาสูบ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

1. แรงงานในการผลิตใบยาสูบตั้งแต่การเตรียมพื้นที่จนถึงก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ลูกสวนเป็นผู้จัดการด้วยตนเอง ซึ่งสามารถใช้แรงงานในครอบครัวกับการจ้างแรงงานในพื้นที่หรือนอกพื้นที่ ค่าใช้จ่ายของแรงงานในส่วนนี้ ลูกสวนสามารถเบิกเงินสดมาเป็นทุนในการจ้างค่าแรงจากนายทุนที่ได้หรือใช้เงินของตนเองก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นหรือความต้องการของลูกสวน

2. แรงงานในการผลิตใบยาสูบตั้งแต่การเก็บเกี่ยวผลผลิต การขนส่ง การเสียบใบยาสูบ การอบใบยาสูบไปจนกระทั่งถึงการอัดใบยาสูบ นายทุนเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

อัตราค่าแรงงานในการผลิตใบยาสูบมีหลายอัตราขึ้นอยู่กับชนิดของกิจกรรมและความยากง่ายในการใช้แรงงานและทักษะฝีมือ เช่น แรงงานที่ปลูกใบยาสูบ ค่าจ้างแรงงานชาย

100 บาทต่อวันซึ่งสูงกว่าแรงงานหญิง 80 บาทต่อวัน แรงงานเก็บและขนใบยาสูบ 140 บาทต่อวัน ส่วนมากเป็นแรงงานชาย แรงงานในการเสียบใบยาสูบ อัตราค่าแรงเท่ากันหมด คิดเป็นเสียบ ๆ ละ 15 สตางค์ แรงงานการมัดใบยาสูบอัตราค่าแรงเท่ากันหมดมัดละ 20 สตางค์ แรงงานการดูแลเตาบ่ม เป็นแรงงานเหมาอัตราค่าแรง 12,000 บาทต่อคน แรงงานห่อใบยาสูบ อัตราค่าแรง 100 บาทต่อวัน แรงงานในการคัดใบยาสูบ อัตราค่าแรง 180-200 บาทต่อคน และค่าแรงงานอัดใบยาสูบที่คัดแล้วเป็นลูก อัตราค่าแรงลูกละ 15-20 บาท ถ้าเหมารายวันอัตราค่าแรง 100-120 บาทต่อวัน

การปลูกใบยาสูบจะต้องมีการเตรียมพื้นที่ปลูก 2 ส่วน คือ พื้นที่ที่ใช้เพาะกล้าพันธุ์ ขนาดของแปลงกว้างประมาณ 1 เมตร ยาวตามความต้องการ และพื้นที่ใช้ปลูกใบยาสูบ ขนาดของแปลงกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ยาวตามต้องการ ลักษณะการปลูกจะปลูก 2 แถว ระยะห่างต่อต้นประมาณ 30 เซนติเมตร หลังจากเตรียมแปลงเสร็จ เกษตรกรจะนำฟางมากลบคลุมและทดน้ำเข้าจนท่วมแปลงนั้นไว้ 2-3 วัน จึงนำยาสูบมาปลูก หลังจากการปลูกเกษตรกรได้ให้ปุ๋ยกับใบยาสูบตามระยะเวลาจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว นำใบยาสูบมาอบแห้งเพื่อส่งออกจำหน่าย

4.2 กลุ่มกิจกรรมฌาปนกิจศพ

กลุ่มฮอมศพ (ฌาปนกิจศพ) ของหมู่บ้านแม่กะ ได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกันเมื่อมีการตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากการจัดงานศพจำเป็นต้องใช้เงินมาก ซึ่งบางคนไม่ได้เตรียมการไว้ก่อน เมื่อมีการตายขึ้นมาคนที่อยู่ต้องไปกู้ยืมเงินมาทำให้เป็นหนี้เป็นหนี้เป็นสิน ดังนั้นชาวบ้านจึงได้รวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกัน ในระยะเริ่มแรกมีการช่วยเหลือกันในรูปของเงินบ้าง สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องครัวต่างๆ บ้าง ตามเจตนาของผู้ฮอม ต่อมาค่าช่วยเหลือกันอยู่ในรูปของเงินโดยเริ่มเมื่อปี พ.ศ.2510 โดยนายอินตา ปั๋นแก้ว เป็นผู้ริเริ่ม และในปี พ.ศ.2529 ก็ได้จดทะเบียนกับสมาคมฌาปนกิจกับส่วนราชการปกครอง โดยทางกลุ่มได้มีระเบียบแบบแผนของกลุ่ม ซึ่งดำเนินงานโดยคณะกรรมการกลุ่ม ปัจจุบันมีนายปัญญา เจริญวงค์ เป็นประธานกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มมีหน้าที่บริหารงานกลุ่มโดยการทำหน้าที่รวบรวมเงินจากสมาชิกอื่น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นกับสมาชิก หรือครอบครัวสมาชิก และมีหน้าที่บริการในเรื่องสวัสดิการ ในขณะยืมอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ของกลุ่มให้กับเจ้าภาพงานศพ การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันของกลุ่มฌาปนกิจศพเกิดขึ้นได้จากความคุ้นเคยไว้วางใจกันและความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกของกลุ่ม

เข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ทำให้กิจกรรมของกลุ่มขยายใหญ่ขึ้นเรื่อย และสามารถแก้ไขปัญหาของสมาชิกได้อย่างแท้จริง ทำให้สมาชิกมีความสมานฉันท์พี่น้องกัน ในการช่วยเหลือสมาชิกของครอบครัวที่เสียชีวิต และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันยิ่งขึ้น

การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต้องสมัครเข้าและต้องเสียค่าธรรมเนียมแรกเข้า ตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม คือ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าครอบครัวละ 220 บาท ถ้าแยกลงโดยการแต่งงานอยู่กินฉันสามีภรรยา ต้องเสียค่าบำรุงแยกครอบครัว 120 บาท ถ้ามีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเกิน 2 คน ต่อครอบครัวต้องเสียค่าบำรุง 200 บาท การจ่ายเงิน คณะกรรมการจ่ายเงินตามจำนวนของสมาชิกที่เหลือทั้งหมด โดยหักค่าใช้จ่ายเข้ากองกลาง 10 เปอร์เซนต์ และถ้าครอบครัวสมาชิกที่ตายลง โดยไม่มีสมาชิกเหลืออยู่ (สมาชิกด้วน) จะหักค่าใช้จ่ายเข้ากองกลางเพิ่มอีก 500 บาท

4.3 กลุ่มสตรี

กลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแม่กะ มี 2 ลักษณะ คือ กลุ่มสตรีที่รวมตัวกันเอง และกลุ่มสตรีที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น กลุ่มสตรีรวมตัวกันเองเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นอย่างธรรมชาติ และเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ตามเงื่อนไขและสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น กลุ่มทำอาหารในงานประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านแม่กะ เพื่อร่วมกันช่วยเหลือกันในงานทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว กลุ่มสตรีที่ได้รับการจัดตั้งจากองค์กรภายนอกหรือองค์กรภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ชัดเจน และมีการดำเนินงานของกลุ่มอย่างเป็นระบบ กลุ่มสตรีที่จัดตั้งของหมู่บ้านแม่กะประกอบด้วย

กลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และเป็นสวัสดิการให้กับประชากรในหมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการทำกิจกรรมธุรกิจอาหารแปรรูปพื้นบ้าน หมู่บ้านแม่กะได้ดำเนินธุรกิจชุมชนในรูปแบบของธุรกิจอาหารแปรรูปพื้นบ้านที่ดำเนินงานโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่กะ โดยพัฒนามาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้นมาในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มในตอนนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกันของชาวบ้านและสมาชิกที่ทำการเกษตรในเรื่องของการผลิต การจำหน่าย การจัดการในเรื่องพื้นที่ปลูก แรงงาน การขนส่ง และวัตถุดิบต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์พืช เพื่อสร้างศักภาพในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง ทั้งพ่อค้าขายและพ่อค้าซื้อ ต่อมากลุ่มได้เริ่มทำกิจกรรมแปรรูปอาหารและถนอมอาหารโดยการสนับสนุนจากสำนักงานเคหกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรในปี พ.ศ.2535 การดำเนินงานโดยคนๆ เดียวคือ ประธานกลุ่ม (นางเอื้อมไพร ปิงวัง) แต่ขอใช้ชื่อของกลุ่มใน

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ต่อมาปี 2537 ได้ดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการกลุ่มเนื่องจากมีการเข้าร่วมของสมาชิกกลุ่มโดยการเข้ามาร่วมหุ้นกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการทำกิจกรรมแปรรูปอาหารและถนอมอาหารในรูปของคณะกรรมการและเงินลงทุนที่ได้จากการซื้อหุ้นของสมาชิก มีการขอใช้ที่ดินของหมู่บ้านในการสร้างสถานประกอบการ การผลิตใช้อุปกรณ์การก่อสร้างของเดิมจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มาก่อสร้างอาคารโดยการสนับสนุนแรงงานจากชาวบ้านพร้อมกับได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่ให้ทั้งทุนเงินสด และทุนทรัพย์สินอื่นที่เป็นอุปกรณ์สิ่งของ อีกทั้งให้สมาชิกกลุ่มได้อบรม ฝึกทักษะประสบการณ์จากการจัดฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐ คือ กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมพัฒนาชุมชน ปัจจุบันธุรกิจแปรรูปอาหารพื้นบ้านของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่กะได้ผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่ายทั้งหมด 17 ชนิด และมีสมาชิกผู้ถือหุ้นทั้งหมด 64 คน จำนวน 432 หุ้น เป็นเงิน 21,600 บาท ในเรื่องของการจัดผลประโยชน์ของกลุ่ม กลุ่มได้วัดสัดส่วนของการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้รับออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ คือ

ส่วนที่ 1 เก็บเป็นกำไรสะสมของกลุ่มเพื่อดำเนินงานต่อไป (ทุนสำรอง) 25%

ส่วนที่ 2 จ่ายเงินปันผลตามหุ้นของสมาชิกอย่างเป็นธรรม 25%

ส่วนที่ 3 ตอบแทนคณะกรรมการกลุ่มฯ 25%

ส่วนที่ 4 จัดสรรกำไรที่ได้มาเพื่อทำสาธารณประโยชน์ให้กับหมู่บ้านอีก 25% โดยการสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของบ้าน ร่วมกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ ในหมู่บ้าน เช่น การส่งเสริมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสนับสนุนด้านกีฬาของเยาวชนในหมู่บ้าน ให้เป็นทุนจัดกิจกรรมทางศาสนาของวัดในหมู่บ้าน และอื่น ๆ

ในด้านการตลาดและการจำหน่าย กลุ่มได้เริ่มต้นในการจำหน่ายภายในชุมชนก่อน ซึ่งจัดจำหน่ายในงานประเพณีต่าง ๆ ของคนในหมู่บ้าน เช่น ประเพณีงานสงกรานต์ งานขึ้นปีใหม่ งานตานก๋วยสลาก งานปอยหลวง และงานอื่น ๆ และวางจำหน่ายตามร้านค้าในหมู่บ้าน จำหน่ายเองตามตลาดประจำหมู่บ้าน และวางจำหน่ายที่บ้านของนางเอื้อมไพร ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม ต่อมาขยายออกไปจำหน่ายภายนอกหมู่บ้าน ตามร้านค้าของชุมชนใกล้เคียง และจำหน่ายตามงานแสดงร้านค้าต่าง ๆ สรุปช่องทางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้ 2 ช่องทาง คือ

ช่องทางที่ 1 จำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงใน 2 ลักษณะ คือ วางจำหน่ายที่สถานประกอบการของกลุ่มที่จะมีผู้บริโภคและพ่อค้าแม่ค้าในหมู่บ้านมาซื้อถึงที่ และการจำหน่ายโดยการ

ออกร้านแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์การเกษตร มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดขึ้น เช่น งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลฤดูหนาว งานวันเกษตร งานตลาดนัดดอยคำ เป็นต้น

ช่องทางที่ 2 จำหน่ายโดยการผ่านร้านค้าประจำที่ทำการค้ากับกลุ่ม โดยการส่งถึงที่และทางกลุ่มส่งให้ ซึ่งมีลักษณะของการจำหน่ายผ่านร้านค้าประจำอยู่ 2 ลักษณะ คือ โดยกลุ่มนำไปฝากขายโดยมีเงื่อนไขของการรับเปลี่ยนสินค้าในกรณีเก่าหรือหมดอายุ และการขายขาดไม่รับเปลี่ยนหรือคืน ส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าที่อยู่ต่างจังหวัดไกล ๆ เช่น พะเยา กรุงเทพ

ผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจแปรรูปอาหารพื้นบ้าน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น มีทั้งทางลบและทางบวก สรุปได้ดังนี้

ผลกระทบทางด้านบวก ที่เป็นผลดีต่อตนเองในเรื่องของการสร้างงานในหมู่บ้าน ทำให้มีรายได้เสริมและได้ฝึกทักษะ ประสบการณ์ต่าง ๆ ชาวบ้านได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นงานที่อยู่กับบ้าน มีความใกล้ชิดครอบครัว สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และทำให้สมาชิกชุมชนเกิดความรักสามัคคี สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยการนำเงินหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นร่วมกัน เป็นการประหยัดและลดภาระค่าใช้จ่ายของส่วนรวม และผลดีในด้านการติดต่อกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และสถาบันการเงินต่างๆ ทำให้เป็นที่ยอมรับและความสะดวกเนื่องจากทำการดำเนินงานเป็นกลุ่ม

ผลกระทบทางด้านลบ ที่เป็นผลเสียของการดำเนินธุรกิจของกลุ่มยังมีชาวบ้านบางคนมองว่าประธานกลุ่มเป็นผู้กุมอำนาจในการบริหารงานเพียงผู้เดียว และอยู่ในแวดวงศาคณาญาติของประธานกลุ่ม ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุเรื่องส่วนตัวของชาวบ้านบางคน และมีชาวบ้านบางคนที่ไม่ได้เข้าไปสัมผัสกับกลุ่ม อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดในการดำเนินงานของกลุ่ม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง การดำเนินธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยศึกษาทุนที่มีอยู่ทั้งในและนอกชุมชนที่สามารถใช้เพื่อการจัดธุรกิจชุมชน และศึกษาการดำเนินธุรกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ลักษณะกึ่งโครงสร้าง การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยที่ผู้วิจัยได้ไป

จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองในพื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ หมู่บ้านแม่กะ ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาวิจัยพบว่า หมู่บ้านแม่กะเป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะชุมชนเป็นแบบชนบททั่วๆ ไปทางภาคเหนือ และชาวบ้านได้ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างหลากหลายที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือกัน เช่น กลุ่มกิจกรรมฌาปนกิจศพที่ช่วยเหลือกันในการจัดงานศพของสมาชิกในหมู่บ้าน กลุ่มผู้ผลิตใบยาสูบ รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันในด้านของการผลิต การจำหน่าย และการจัดการด้านแรงงานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบ กลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือกันทางด้านเศรษฐกิจโดยได้ทำกิจกรรมออมทรัพย์ของสมาชิกในหมู่บ้านและกิจกรรมแปรรูปอาหารพื้นบ้านของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มเหล่านี้ พบว่า ทุนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้จนถึงขณะนี้ ทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ นั้นมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทมีแหล่งที่มาแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของกิจกรรมของกลุ่ม เช่น กลุ่มฌาปนกิจศพ ทุนส่วนใหญ่เป็นทุนเงินที่ได้จากค่าสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกและค่าบำรุงของสมาชิกกลุ่ม ทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันโดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวแปรที่สำคัญในการพัฒนาทุนอื่นๆ และทำให้กลุ่มมีความมั่นคงและสามารถขยายกลุ่มให้เจริญเติบโตขึ้นได้อย่างมีอิสรภาพ

กลุ่มผู้ผลิตใบยาสูบ ทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมีหลายประเภทที่มีลักษณะของความสำคัญคือ ทุนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยกลุ่มผู้ผลิตใบยาสูบต้องใช้ทุนชนิดนี้เป็นปัจจัยในการผลิตทั้งในเรื่องของพื้นดินที่ปลูกใบยาสูบ น้ำ และแร่ธาตุจากดิน เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารของใบยาสูบ ทุนที่เป็นเงินของกลุ่มลูกจ้างที่ปลูกใบยาสูบได้จากพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือนายทุนที่เป็นเจ้าของโรงบ่มใบยาสูบ ทุนที่เป็นจำพวกวัตถุ เช่น ปุ๋ย สารเคมี ยาฆ่าแมลง หรือยาปราบวัชพืช ลูกสวนได้รับจากพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือนายทุนโรงบ่มใบยาสูบในหมู่บ้านเช่นกัน นอกจากนั้นทุนที่กลุ่มผู้ผลิตใบยาสูบใช้เป็นปัจจัยในการผลิตที่เป็นทุนทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาในการเลือกคัดพันธุ์ การเตรียมพื้นที่ในการผลิต การบำรุงรักษาใบยาสูบ การเก็บ การบ่ม ตลอดจนภูมิปัญญาในการคัดคุณภาพของใบยาสูบที่ผ่านมาจากการบ่มมาแล้ว ภูมิปัญญาเหล่านี้ชาวบ้านได้เรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ จนสามารถนำมาเป็นทุนในการผลิตใบยาสูบของเกษตรกรในหมู่บ้าน นอกจากทุนทางภูมิปัญญาพื้นบ้านแล้ว ทุนองค์ความรู้สมัยใหม่ที่กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตใบยาสูบได้รับโดยการเข้า

มาขององค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรคือ กรมส่งเสริมการเกษตรที่เข้ามาให้ความรู้สมัยใหม่กับเกษตรกรในเรื่องของการคัดเลือกพันธุ์ที่ให้ตรงกับความต้องการของภาคตลาด การใช้ปุ๋ยและสารเคมีที่เกิดจากผลผลิตทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ และความรู้ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ให้ผลผลิตสูงสุด และใช้ทุนในการดำเนินงานที่เป็นตัวเงินน้อยที่สุด โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการเก็บผลผลิตอีกด้วย

กลุ่มสตรีได้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มคือ กิจกรรมออมทรัพย์และกิจกรรมแปรรูปอาหารพื้นบ้าน ซึ่งทุนเริ่มต้นในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม คือทุนทางวัฒนธรรมในเรื่องของความสัมพันธ์ที่ชาวบ้านมีต่อกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่เป็นทางตรงและทางอ้อม และความสัมพันธ์ของการเป็นคนบ้านใกล้เรือนเคียงกัน จนสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ขึ้นมาโดยการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเป็นเครือข่ายชาวบ้านที่มีการพูดคุยกันและแลกเปลี่ยนความคิด ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันและกันในหมู่บ้าน นำไปสู่กระบวนการที่นำไปสู่การติดต่อสัมพันธ์ที่สร้างความเชื่อมโยงขึ้นระหว่างบุคคล กลุ่มคน (สันติ ตั้งระพีพากร, 2532) เพื่อทำกิจกรรมร่วมกันและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทุนทางวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่งก็คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่กลุ่มสตรีในนามของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีทุนความรู้ในการปรุงและประกอบอาหารที่ได้รับการอบรมเรียนรู้จากครอบครัวและบรรพบุรุษ และมีการสืบทอดองค์ความรู้ทางด้านการปรุงอาหาร การประกอบอาหาร และการถนอมอาหารเพื่อให้สามารถเก็บไว้ใช้ได้เป็นเวลานานที่สืบทอดมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน จนสามารถนำมาพัฒนาอาหารจำพวกต่างๆ ให้ออกมาในรูปแบบของการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านได้อย่างหลากหลายชนิด ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นทุนองค์ความรู้สมัยใหม่ของกลุ่มสตรีซึ่งได้จากการที่องค์กรภายนอกโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนโดยการเข้ามาสนับสนุนทั้งทางด้านเงินทุน ความรู้สมัยใหม่ทางด้านหลักวิชาการและสนับสนุนในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งองค์ความรู้สมัยใหม่ที่นำเข้ามาจากภายนอกชุมชนโดยมีองค์กรภาครัฐเป็นกลไกร่วมกับกลไกภายในชุมชนที่เป็นผู้นำด้านต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในรูปของการสร้างเครือข่ายทางสังคมและเครือข่ายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดของคนในสังคม ในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ (ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2533) โดยการให้ความรู้กับชุมชน การจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้และทักษะปฏิบัติในเรื่องที่ชาวบ้านต้องการจะเรียนรู้เพื่อนำไปเป็นทุนในการพัฒนากลุ่มองค์กรและพัฒนาชุมชนของตน

กล่าวโดยสรุปคือ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มบรรลุสำเร็จได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ทุนแต่ละประเภทที่กลุ่มต่างๆ นำมาใช้มีแหล่งที่มา และเงื่อนไขบางประเภทก็เหมือนกัน บางประเภทก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในรูปของทุนที่เป็นตัวเงิน ไม่เป็นตัวเงิน ทุนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีทุนประเภทหนึ่งที่ทุกกลุ่มมีร่วมกันและเป็นทุนพื้นฐานในการพัฒนาทุนอื่น ๆ นั่นก็คือทุนทางด้านวัฒนธรรม ที่ชาวบ้านมีอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันเพื่อให้ครอบครัว กลุ่มองค์กรและชุมชนของตนเองได้ยืนหยัดต่อสู้และพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งอย่างมีศักยภาพ และการที่กิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนที่เกิดขึ้นมาโดยกลุ่มองค์กรภายในชุมชนเป็นกลไกที่ทำให้เกิดกิจกรรมนั้น มีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานในการทำกิจกรรมของกลุ่ม และเป็นทุนพื้นฐานในการพัฒนาทุนประเภทอื่นๆ ให้เข้มแข็งขึ้นมา ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้ว กิจกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้นับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในรูปของธุรกิจชุมชนซึ่งหมู่บ้านแม่กะเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการดำเนินธุรกิจของหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์และมาตรการเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบท มีข้อสรุปดังนี้

ยุทธศาสตร์

1. รัฐควรปรับข้อบังคับทางกฎหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมที่สามารถเพิ่มศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบท เช่น มีการจดทะเบียนรองรับให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนในฐานะผู้ดำเนินธุรกิจชุมชน

2. รัฐควรสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนที่ดำเนินธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบทให้มากขึ้นจากปัจจุบันที่เป็นอยู่

3. รัฐควรสนับสนุนองค์กรธุรกิจภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบทในเรื่องของแหล่งทุน การจัดการ และการตลาด พัฒนาองค์ความรู้ทั้งทางด้านการผลิตและการบริหารองค์กรในลักษณะของไตรภาคี คือ การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน รัฐ และองค์กรเอกชน

มาตรการ

1. การดำเนินธุรกิจชุมชนในชุมชนชนบทโดยองค์กรชุมชน จำเป็นต้องเป็นธุรกิจที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และต้องสอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชน เช่น วัตถุดิบ วัฒนธรรมชุมชน และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยที่ประเภทของธุรกิจที่ดำเนินการต้องไม่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาของชุมชนและไม่กระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนและประชาชนทั่วไป

2. บุคคลในชุมชนที่รวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในการดำเนินธุรกิจชุมชน จำเป็นต้องเป็นผู้ที่ร่วมลงทุน และมีสัดส่วนของการลงทุนเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของทุนดำเนินการเพื่อแสดงให้ชุมชนเห็นว่าชุมชนเป็นเจ้าของในกิจกรรมของธุรกิจชุมชนที่ตนเองดำเนินการอยู่

3. การดำเนินธุรกิจในชุมชนชนบทต้องให้สมาชิกของชุมชนที่ร่วมลงทุนมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของการบริหารการจัดการและการจัดสรรผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

4. องค์กรภาครัฐและเอกชน ควรส่งเสริมในการรักษาเพื่อดำรงไว้ของความหลากหลายของธุรกิจชุมชนที่มีอยู่ภายใต้พื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนดั้งเดิมและสามารถพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นอาชีพ

5. รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่บังคับให้มีการคืนผลประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีการให้สัมปทานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนในรูปของการนำภาษีที่ได้รับ มาจัดสรรให้กับชุมชนในอัตราส่วนที่พอเหมาะ

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้ทุนด้านต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจชุมชนดำรงอยู่ได้ในบริบทคล้ายคลึงกัน

2. ควรศึกษารูปแบบของธุรกิจชุมชนโดยการเปรียบเทียบหลายๆ รูปแบบว่าทุนที่ใช้ในการดำเนินงานมีลักษณะคล้ายหรือแตกต่างกันอย่างไร